

ԱՐՄԷՆ ՔԻԻՐՔՃԵԱՆԻ ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆԸ

Արմէն Քիւրքճեան ծնած է 1937-ին, Կ.Պոլսոյ Ասիական ափի արուարձաններէն Քաղկեդոն գիւղաքաղաքը, որ այժմ Գատրգիւղ կը կոչուի:

Հայրը՝ Յակոբ Քիւրքճեան, Փոքր Հայքի Եւդոկիա քաղաքի Նիգասար գաւառէն, աքսորեալ, չարչարեալ, իր ընտանիքին ցեղասպանութենէ փրկուած միակ անդամն է: Մայրը՝ Կապադովկիոյ քաղաքներէն Կեսարիա ծնած Մարիճա Մալխասեան, Չարդի օրերուն ընտանեօք նախ Էսկիշէհիր կը փախցուի, ապա՝ Ատա-

նա: Մալխասեաններ յարմար առիթով կուգան Կ. Պոլիս եւ Գատրգիւղ բնակութիւն կը հաստատեն:

Արմէն Քիւրքճեան յաճախած է Գատրգիւղի Արամեան-Ունճեան վարժարանը: Հետագային երբ Քիւրքճեան ընտանիքը քաղաքի Եւրոպական ափը կը փոխադրուի, ան իր ուսումս կը շարմուռնակէ «Նոր Դպրոց» կոչեալ վարժարանը՝ աշակերտելով մեծանուն դաստիարակ, վարժարանին հիմնադիր-տնօրէն Յովհաննէս Թովմաս Հինդլեանին: Միջնակարգ եւ երկրորդական ուսումը կը ստանայ Վիեննական Միթլարեաններու Կ. Պոլսոյ վարժարանին մէջ: Պայմաններու բերմամբ համալսարանական ուսում չէ ստացած:

1960-ին կ'ամուսնանայ Սիլվա Դաւիթեանի հետ եւ կը բախտաւորուին երկու զաւակներով՝ Արիս եւ Արփի: Քիւրքճեան ընտանիքը 1968-ին կը գաղթէ Գանատա ու կը հաստատուի Թորոնթօ քաղաքը:

1968 տարւոյ վերամուտին կը սկսի Հայոց Պատմութիւն դասաւանդել Ս. Սահակ-Ս. Մեսրոպ Ազգային Շաբաթօրեայ Վարժարանէն ներս, երբ տակաւին ո՛չ Հայաստանէն եւ ո՛չ ալ Պէյրութէն դասագիրք կուգար: Օգտուելով Ֆրանսացի պատմաբան Ժազ Դը Մորգան-ի (Jacques de Morgan, 1857-1924) «Հայ ժողովուրդի Պատմութիւնը» գիրքէն աշակերտներու համար դասեր կը պատրաստէ:

1969-ին, երբ Կ. Պոլսոյ պատրիարք երջանկայիշատակ Շնորհք արք. Գալուստեան առաջին անգամ Թորոնթօ պիտի այցելէր, կը կազմուի «Ս. Խաչ Դպրեվանքի Օժանդակ Մարմին»-ը: Իրեն կը վիճակի ատենադպրի պարտականութիւնը: «Օժանդակ Մարմին»-ի հովանաւորութեամբ Թորոնթոյի մէջ առաջին անգամ թատերական ներկայացումներ կը կատարուին: Մի քանի տարի յաջորդաբար Տիթրոիթէն կը հրաւիրու նոյն թատերական խումբը, որ կը ներկայացնէ Յակոբ Պարոնեանէն թատերախաղեր: Հիւր խումբին գտած ընդունելութիւնը խթան կ'ըլլայ տեղական թատերախումբի մը կազմաւորման:

1972-ին կ'ընտրուի Ս. Երրորդութիւն Հայց. Առաք. Եկեղեցւոյ Ծխական Խորհուրդի անդամ: Շնորհիւ իր հետեւողական ջանքերուն, 1973 տարուայ Ս. Ծնունդի պատարագը կը մատուցուի Յունուար 6-ին, փոխանակ անցեալի սովորութեան՝ Յունուար 6-ի մօտակայ Կիրակիին:

Ծխական Խորհուրդէն ներս տարի մը կը պաշտօնավարէ որպէս ատենադպիր, երկու տարի՝ փոխ-ատենապետ եւ տարի մըն ալ՝ ատենապետ: Որպէս ատենապետ իր գործօն մասնակցութիւնը կը բերէ Հայց. Եկեղեցւոյ Գանատայի Թեմի հաստատման Մոնթրէալի մէջ գումարուող ժողովներուն: (Մինչեւ

այդ թուականները Գանատա մաս կը կազմէր Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Հիւսիսային Ամերիկայի Արեւելեան Թեմին, որուն կեդրոնը Նիւ Եորք է:)

Հայց. Առաք. Եկեղեցւոյ ԱՄՆ-ի Արեւելեան Թեմի Առաջնորդութեան կողմէ Գանատայի համար Փոխ-Առաջնորդ նշանակուած Գերշ. Տ. Արիս Եպս. Շիրվանեան գինք կը նշանակէ Թորոնթոյի երկրորդ ծուխի Ծխական Խորհուրդի ատենապետ, որը կը կազմաւորուէր ըստ Առաջնորդ Գերշ. Տ. Թորգոմ Արք. Մանուկեանի գրաւոր հրահանգին: Ծուխի կազմաւորումէն յետոյ ալ 1979-1982 տարիներուն այդ պաշտօնը կը վարէ, որպէս ընտրեալ ատենապետ:

1978-ին, Թորոնթոյի առաջին ամենօրեայ դպրոցը՝ Ս. Խաչ Ազգ. Ամենօրեայ Վարժարանը հիմնող 13 ազգայիններուն մաս կը կազմէ: Երկար տարիներ կ'ատենապետէ վարժարանի հոգաբարձութեան կազմին ու միշտ ալ նեցուկ կը կանգնի յաջորդական վարչութիւններուն:

1990-ի Օգոստոսին Սփիւռքահայութեան Հետ Կապի Կոմիտէի հրաւերով կ'այցելէ Մայր Հայրենիք: Ներկայ կը գտնուի առաջին խորհրդարանի դիւանի ընտրութիւններուն եւ հայկական դրօշակի առաջին անգամ այդ օրերու խորհրդարանի շէնքին վրայ ծածանման արարողութեան: (Այդ օրերուն խորհրդարանը այսօրուայ «Հանրապետութեան Հրապարակ»-ի վրայ գտնուող ժամացոյցով շէնքն էր:)

Գաղութէն ներս իր գործունէութիւնները միայն եկեղեցական ու դպրոցական դաշտին մէջ չեն մնացած: Չորս տարի մաս կազմած եւ գլխաւորած է Գանատական Կառավարութեան մօտ հայկական հարցերը հետապնդող Հայ Համաշխարհային Ընկերակցութեան Թորոնթոյի մասնաճիւղը (*Armenian World Alliance*): Այդ տարիներուն, մի քանի տարի, խորհրդարանի միակ հայ երեսփոխան Տիար Սարգիս Ասատուրեանի համագործակցութեամբ, երեսփոխաններու եւ նախարարներու հետ հանդիպումներ ունենալէ վերջ, Գանատայի Խորհրդարանը 21 Ապրիլ 2004-ին կը ճանչնայ Հայոց Յեղասպանութիւնը. "House acknowledges the Armenian genocide of 1915 and condemns this act as a crime against humanity."

2005-ին «Canadian Charter of Rights and Freedoms»-ը, ձեռամբ Մոնթրէալաբնակ Նուրհան Ուզունեանի, կը թարգմանուի հայերէնի՝ «Հոչակազիր Գանատայի Իրաւունքներու եւ Ազատութիւններու» խորագրով եւ այդ թուականներուն խորհրդարանի անդամ Jim Karydianis-ի օգնութեամբ, կը գետեղուի Խորհրդարանի պատերէն միուն վրայ:

Յովնան Արք. Տէրտէրեանի առաջնորդութեան օրերուն Սրբազանը ու Հ.Հ.Ը.-ի վարչութեան երկու անդամներ՝ Տիարք Ռուտուֆ Չարգճը եւ Արմէն Քիւրքճեան կը ներկայանան Իսրայէլի դեսպանին ու Իսրայէլի կողմէ Երուսաղէմի պատրիարքութեան «Պարոն-Տէր» կոչեալ հողամասի գրաւման առթիւ, յանուն գանատահայութեան, բողոքագիր կը ներկայացնեն:

Որպէս Կ.Պոլսոյ մէջ 1909-ին բացուած եւ 1988-1989 տարեշրջանի վերջաւորութեան այլազան դժուարութիւններու պատճառով դռները փակած «Նոր Դպրոց»-ի աշակերտ, 2002-ին, 11 հինդլեանցիներու հաւաքի մը, հարց կը դնէ Հայաստանի մէջ «Հինդլեան» կոչեալ դպրոցի մը կառուցումը:

Նորակառոյց դպրոցը կը շինուի Հայաստանի հիւսիս-արեւելքը Տաւուշ մարզի Կայան ավանին մէջ՝ ազերի սահմանէն 200 մետր հեռաւորութեան վրայ, World Bank-ի եւ 1926-ին Նիւ Եորք հաստատուած C.A.R.S.-ի

(Constantinople Armenian Relief Society) աջակցութեամբ, որ արդէն որոշած է դպրոցի մը նորգումը: Բացումը կը կատարուի 2006-ին, ի ներկայութեան հանրապետութեան այդ օրուայ նախագահին, իսկ անուանակոչութիւնը՝ Հինդլեան Դպրոց, կը կատարուի 2007-ին՝ C.A.R.S.-ի վարչական անդամներէն տիար Պերճ Արազի հետեւողական ջանքերուն: 2007, 2011, 2013, 2014, 2016, 2017 տարիներուն, ընկերակցութեամբ այլ հինդլիանցիներու, կ'այցելեցէ դպրոց եւ դպրոցի հոգերով մօտէն կը հետաքրքրուի: (Լաւ պայմաններու մէջ իր գոյութիւնը շարունակող «Հինդլեան» վարժարանի բոլոր այն աշակերտները, որոնք կը փափաքին Տաւուշ մարզի մայրաքաղաք Իջեւան քաղաքի համալսարանը իրենց բարձրագոյն ուսումը շարունակել, համալսարան կ'ընդունուին առանց մուտքի քննութեան՝ շնորհիւ դպրոցի ուսման բարձր մակարդակին:)

Իր առաջին գիրքը՝ 2004-ին, «Հայոց Մեծ Հայքի Պատմական Մայրաքաղաքները», Ս. Խաչ Ազգ. Ամն. Վարժարանի բարձրագոյն դասարանի աշակերտութեան կը բաժնուի, որպէս պատմութեան օժանդակ դասագիրք:

Երկրորդ գիրքը՝ «Համառօտ Պատմութիւն Հայ Հնատիպ Տպագրութեան», մեծածաւալ եւ հաստափոր, կը հրատարակուի 2012-ին՝ առաջին հայկական գիրքի տպագրութեան 500-ամեակի առթիւ:

Զանազան թուականներուն կը հրատարակէ գրքոյկներ. 2016-ին՝ «Ոսկանեան Աստուածաշունչ» խորագրեալը, Աստուածաշունչի հրատարակութեան պատրաստութեան 350-ամեակին առթիւ: 2018-ին՝ դարձեալ «Ոսկանեան Աստուածաշունչի 350-ամեակ» խորագրեալ, Ոսկան Երեւանցիի տպած Աստուածաշունչի հինգ հազար օրինակին հրապարակ հանման 350-ամեակին առթիւ, նախորդէն աւելի ճոխ պարունակութեամբ: 2022-ին՝ «100-Ամեակ (1922-2022) Զքնաղ Զմիւռնիոյ Հայ եւ Յոյն Թաղամասերու Հրկիզման»-ը, 2023-ին՝ «Համառօտ Պատմութիւն Համչէնի եւ Համչէնահայութեան» խորագրեալը, նաեւ «Յարութիւն Աւագ Քհնյ. Շմաւոնեան եւ Ազգարար Ամսաթերթը»:

Շնորհահանդէսներու կազմակերպութեամբ գաղութին կը ներկայացուին իր հետեւեալ չորս գիրքերը: 2015-ին, Հայոց Յեղասպանութեան 100-ամեակին առթիւ, «Իսլամաց(ու)ած Հայեր» խորագրեալ հատորը, որմէ օրինակ մը կը գտնուի Հայոց Յեղասպանութեան Թանգարանին մէջ: 2018-ին՝ «Խեղաթիւրում եւ Ժխտում»-ը, 2020-ին՝ «Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Աղթամարի եւ Աղուանից/ Գանձասարի Կաթողիկոսութիւնները, 2024-ին ալ՝ Ժէ. եւ ԺԸ. Դարերու Ազատագրական Շարժումները եւ Խամսայի (Արցախի) Մելիքութիւնները:

Պատմական ու քաղաքական դէպքերու կապակցութեամբ իր երկարաշունչ յօդուածները կը հրատարակուին Սփիւռքահայ թերթերու մէջ՝ «Արատ», «Հայ Կեանք», «Մասիս», «Մարմարա», «Նոր Յառաջ»... :